TILTAKSSTRATEGIER

FOR

LURØY OG TRÆNA

2020 – 2023

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Vedtatt av Træna kommune den 19.10.2011
Vedtatt av Lurøy kommune den 07.10.2011

Sist rullert 4.desember 2019
v/Lurøy Bondelag, Aldersund Saualslag og Lurøy Beitelag

Innhold

BAKGRUNN: 3
Målsetting: 3
Definisjoner: 4
Prosess: 4
Miljøutfordringer: 5
Søknadsfrist og administrative rutiner 6
SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL) 6
Prioriterte satsingsområder i regionalt miljøprogram for Nordland 2019-2022 (RMP) 6
Kommunale satsingsområder - Landskapet og kulturminnene 7
Kommunale satsingsområder – Artene (Biologisk mangfold) 12
Kommunale satsingsområder - Vannet 13
Kommunale satsingsområder - Klimaet: 13
Kommunale satsingsområder - Gårdens ressurser: 14
Oversikt over kystlynghei med utarbeidet skjøtselsplaner 14
Oversikt over registrerte områder definert som lokalt verdifulle 15
Kommunale prioriteringer etter type tiltak: 16
Oversikt over utbetalte miljøtilskudd i Lurøy (2013 til 2019). 17
Oversikt innvilga SMIL-midler 1994-2019. 17
Oversikt innvilga tilskudd til trua naturtyper 2012-2019 17
NÆRINGS – OG MILJØTILSKUDD I SKOGBRUKET (NMSK) 18
Beskrivelse av skogbruket i Lurøy kommune 18
Oversikt over antall planter som er plantet etter 1994. 19
Oversikt over uttaket i området Selnes-Aldersund 2017-2018. 19
Veibygging 20
Oversikt over utbetalte tilskudd til skogsveger etter 1995 20
Skogkultur 21
Oversikt over utbetalte tilskudd til skogkultur i kr. 21
Andre tiltak 22
Kommunale prioriteringer 2020-2023: 22

BAKGRUNN:

Kommunene er gitt stor frihet til å forvalte miljøvirkemidlene innenfor eksisterende regelverk.
Det er imidlertid et krav at kommunene har tiltaksstrategier for å få tildelt kommunale virkemidler. Kommuner som ikke følger opp kravet om rullering av tiltaksstrategiene og til rapportering vil bli gitt lavere prioritet ved tildeling av midler enn de kommuner som følger opp kravet.
Da Træna kommune kjøper landbrukstjenester av Lurøy kommune vil det være naturlig å ha felles strategier og en felles tildeling. En kan da få større fleksibilitet slik at Træna kan utføre større prosjekter enkelte år.

Forvaltningen av SMIL- og NMSK-midlene er hjemlet i *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket og Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.*
Nasjonalt miljøprogram og miljøprogram for landbruket i Nordland (RMP) er viktige grunnlagsdokumenter for kommunen sitt arbeid i forhold til landbruket. Fylkesmannen forventer at kommunene i sine lokale tiltaksstrategier tar hensyn til miljøutfordringene som framkommer i RMP.
Fylkesmannen belønner kommuner som har strategier som følger opp prioriteringen i RMP, og som gjenspeiler dette gjennom forvaltningen av midlene.

Målsetting:

Det er et overordna mål for Lurøy og Træna kommune å opprettholde et levende og livskraftig landbruk som drives på en måte som ivaretar hensynet til både miljø og kulturlandskap, innenfor gjeldene miljøkrav. Landbruksnæringa bør framstå som attraktiv for hele befolkningen, med et åpent og velpleiet kulturlandskap, som bevarer biologisk mangfold og med bygninger som bærer preg av aktiv drift og godt vedlikehold. Tiltaksstrategiene skal stimulere til at dette oppnås.
En felles tiltaksstrategi for Træna og Lurøy vil styrke saksbehandlingen i de to kommunene og bidra ytterligere til bedre tilrettelegging for brukerne. En felles pott gir mulighet til en fleksibel bruk av midlene.

”Gjeggeltuer” på uhøsta tidligere fulldyrka jord

Gamle hustufter på Reløya

Definisjoner:

SMIL-midlene (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) er i hovedsak investeringsmidler. De kan likevel benyttes til vedlikehold der det ikke er RMP-midler til dette.
RMP-midlene (Regionalt miljøprogram) gjelder i hovedsak drift og skjøtsdelstiltak. Det er bare de som er berettiget produksjonstilskudd som kan søke.
NMSK-midler (Nærings- og miljøtiltak i skogbruket**)** er primært ment å stimulere til økt verdiskaping i skogbruket..

Prosess:

Prosessen med gjeldende felles tiltaksstrategier for SMIL-/RMP midler i Lurøy og Træna startet 4 februar 2011.
Temamøtene ble avholdt på Lurøy innland og Onøy/Lurøy, der Lurøy beitelag, Lurøy bondelag og Aldersund sauavlslag deltok i tillegg til gårdbrukerne. Fra Lurøy kommune møtte næringsleder og 1.konsulent.

På møtene ble Miljøprogram for landbruk i Nordland gjennomgått, med spesielt fokus på punkt 3: *Strategier og prioriteringer*. De ulike temaene ble gjennomført gjennom gruppearbeid og diskusjon i smågrupper.

Deltakerne var godt informert om bakgrunnen for møtet, og enigheten lå på at strategiene for tildeling må legges først og fremst i forhold til å belønne produksjonsfremmende tiltak. Fokuset må være på det som gagner landbruket best. Diskusjonen og dialogen var god og møtedeltakerne ga uttrykk for stor grad av enighet i forhold til prioriteringen. Det ble poengtert at det er viktig at kommunen ender opp med strategier som næringen er tjent med, og at den lokale prioriteringen må vektlegges.
SMIL midlene og tildelingen må vektlegge at den nasjonale turistvegen som går gjennom kommunen. Prioriteringen må speile viktigheten av å hindre gjengroing slik at kystkulturen i kommunen vises på best mulig måte. Fylkeskommunens fokus på Helgeland som reisemål viser også hvor sentralt dette er.

I arbeidet med å rullere gjeldende tiltaksstrategier møttesBondelag, Saualslag, Beitelag og enkeltbrukere 04.desember 2019. De nye prioriterte satsingsområdene i RMP ble gjennomgått og nye lokale prioriteringer ble gjort.

Bakgrunnskilder:
Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket. (FOR 2004-02-04 nr 448):
Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. (FOR 2004-02-04 nr 447):
Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. (FOR 2004-02-04 nr 449):
Nasjonalt miljøprogram (NMP) for 2019-2022
Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland 2019-2022
St.meld.nr 11 (2016-2017) «Endring og utvikling – en fremtidsrettet jordbruksproduksjon»
St.meld.nr 26 (2006-2007) ”Regjæringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand”
Kartlegging av kulturlandskap i Lurøy
Kartlegging av naturtyper i Lurøy
Befaringsrapport – samiske kulturminner i Lurøy – 2009.
Kartlegging og bekjemping av fremmede skadelige planter i Lurøy (G.V.-2019)
Skjøtselsplaner, lokal kunnskap, og referat fra møter med brukere
Foto: Geir Vatne.

Miljøutfordringer:

Landbruket er en betydelig næring i Lurøy med ca 40 aktive bruk, mens det bare er to sauebruk igjen i Træna. Lurøy har en høy sysselsettingsandel der melk og kjøttproduksjon basert på grovfor er dominerende produksjoner. Internt i kommunene er det store variasjoner. Noen kretser har mye melkeproduksjon, mens andre kretser har mye sau. Typen av miljøutfordringer varierer fra krets til krets. I aktive jordbruksbygder som Konsvik, Hestmona og Onøy/Lurøy er alt jordbruksareal i drift, mens det eksempelvis i Aldersund, Stuvland og Sanna i Træna er mye areal som ligger brakk og begynner å gro igjen. Selv om det er store variasjoner i Lurøy og Træna, er de sentrale miljøutfordringene også i grove trekk gjeldene her også.

Endrede driftsforhold, krav til effektivitet og rasjonelle driftsmetoder, sammen med mye leiejord (over 50 %) har ført til endringer i skjøtselen av kulturlandskapet. Beitearealer på små bruk utnyttes sjelden og gror igjen. Et mer intensivt jordbruk sammen med områder som gror igjen fører til tap av biologiske og kulturhistoriske verdier. Bygningsmassen knyttet til landbrukseiendommer er stor. Eldre driftsbygninger krever mye og jevnlig vedlikehold for å framstå som positive kulturbærende elementer samtidig som de skal være funksjonelle for næringa.

Lurøy har mange fraflyttede øyer som har fått status som verdifulle kulturlandskap. Kommunen har også mange områder med kystlynghei som har fått høg status. Lange avstander mellom øyene er en utfordring for å utnytte kulturlandskapet maksimalt.
Utmarks- og innmarksbeite er en viktig ressurs for næringa. Det er store utfordringer knyttet til bedre utnyttelse av nedlagte bruk med både dyrka mark og innmarksbeite. Dette gjelder organisering og holdningsskapende arbeid samt gjerdehold for å holde dyra borte fra hytte- og bolighus og langs trafikkert vei.

Kulturlandskapet er hele tiden i endring. Som et apropos til dagens gjengroing skrev Gabriel Smith Faye følgende om skogen i 1836 i "Topografisk-Statistisk Beskrivelse over Lurøe Præstegjæld i Helgelands Fodgerie Nordlands Amt"

> *"Skov i egentlig Forstand findes aldeles ikke i Præstegjældet, saaledes at hvad her tiltrænges af Bygningstømmer, Bord, ja endog Brænde, maa med megen Bekostning og Møie hentes fra de ret gode Skove i Ranens Fjord, eller fra de endnu bedre i Namsen Fiord i Nummedalen i Throndhjems Stift. Hvad her egentlig gives af Løvskov, da Granen ei gaar saa høit mod Nord og Fyrren indskrænker sig til enkelte Træer, er noget ganske ubetydelig, bestaaende af forkuede Dvergbirke, Rogn, Oller (Oer) og ubetydeligt Asp, hvilket blot bruges til Brænde og noget ubetydeligt Gavntræ, til Brænde bruges desuden for største Deelen Torv, hvilken ei er mangel paa. At her i Fortiden har været større og ei ubetydelige Fyrreskove beretter saavel sagnet, som og Fyrresrødder oftere findes ved Gravning i Myrer, og at Løvskoven betydelig er medtaget, det sees deraf, at Gaarde der for en 20, ja blot 10 aar siden, havde ret god Skov, nu ikke eier et Træe til Brænde, thi ingen steds kan bonden mer mishandle sin Skov end her, da der hugges for Fode unge og gamle Træer og selv de unge Skud der staae i Vexten, bortskjæres til det saakaldte Sperris der bruges til Fiskerierne, en fordærvelig Uskik, der inden kort Tid vil ødelægge den ubetydelige rest her findes af Træer, der baade de spæde Stammer bortskjæres, og de der af en Hændelsespares for medelst Søeluften, seent eller aldri voxe frem."*

Søknadsfrist og administrative rutiner

Søknadsfristen følger søknadsfristen for produksjonstilskudd som er 15 mars. Dersom det kommer inn søknader etter denne fristen og det er midler igjen kan disse behandles fortløpende til midlene er oppbrukt.

Administrasjonen kontrollerer at sakene er innenfor regelverket og sender søknadene til aktuelle høringsparter før saken tas opp til behandling. Aktuelle høringsinstanser kan være Reindriftsmyndigheter, Miljøvernmyndigheter, Kulturminnemyndigheter, med flere avhengig av hva søknaden gjelder

Sakene som er innkommet innen søknadsfristen legges fram til politisk behandling som prioriterer søknadene og fordeler tilskuddene. Videre saksbehandling og oppfølging skjer gjennom programmet AGROS.
Dersom det kommer inn søknader etter søknadsfristen kan disse søknadene behandles administrativt dersom dette er mest hensiktsmessig.

Tiltakene skal være ferdigstilt senest 3 år etter innvilgingsdato. Saksbehandler kan forlenge arbeidsfristen med inntil 2 år på SMILtiltak. Tiltakene må være avsluttet innen 5 år etter innvilgingsdato, jfr sentral forskrift.

Tilskuddssats (SMIL-tiltak) Det kan innvilges inntil 100% av kostnadsoverslaget til Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt, mens de fleste andre tiltak kan støttes med inntil 70%. Lurøy kommune har imidlertid vedtatt maksimumssatser for enkelte tiltak.

SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)

Mål
Strategien er utformet på grunnlag av ”Forskrift om tilskudd tilspesielle miljøtiltak i jordbrukett”
I forskriftens formåls§ 1 står flg.:

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

Prioriterte satsingsområder i regionalt miljøprogram for Nordland 2019-2022 (RMP)

1. L**andskapet og kulturminnene**. Hindre gjengroing av prioriterte kulturlandskap og ivareta viktige kulturminner
2. **Artene**: Motvirke tap av biologisk mangfold
3. **Vannet**: Unngå forurensing av vann og vassdrag
4. **Klimaet**: Redusere jordbrukets negative påvirkning på det globale klimaet.
5. **Gårdens ressurser:** Bidra til bærekraftig jordbruksproduksjon basert på inn- og utmarksressursene, og til etableringer av tilleggsnæringer basert på lokale ressurser.

Kommunale satsingsområder - Landskapet og kulturminnene

Overgrodd steingjerde som nesten ikke er synlig

Steingjerde på Stuvland

Hindre gjengroing og tiltak som bidrar til å ta kulturlandskapet aktivt i bruk

Det nasjonale mål er å ivareta arealer i helhetlige jordbrukslandskap som bør holdes i hevd. Målet omfatter områder som har gitt regionen sitt særpreg mht. driftsmåter, byggeskikk, m.m. samt landskap som er egnet for synliggjøring av tradisjonelle driftsformer.

Landbruket har vært og er viktig for utforminga av kulturlandskapet. Landbruket produserer landskap og verdier knyttet til bl.a. biologisk mangfold og kulturminner. Teknologisk og økonomisk utvikling har ført til at dagens landbruk har en mer effektiv arealbruk og produksjon, noe som har bidratt til redusert beitetrykk og økt gjengroing av landskapet. Landbrukets kulturlandskap er viktig leveområde for mange arter av planter og dyr, og variasjonen i landbrukets kulturlandskap må derfor opprettholdes og forvaltes målrettet for å bidra til at målet om å stanse tapet av biologisk mangfold.
Nasjonale virkemidler er det generelle areal- og kulturlandskapstilskudd og tilskudd til dyr på beite. Nordland fylke følger dette opp med tilskudd til skjøtsel av særlig verdifullt kulturlandskap. Landbruket i Lurøy og Træna har produsert et allsidig og variert kulturlandskap.

Beitehaug på Kvarøy er et lokalt verdifullt område, som ikke lenger har beitedyr som beiter området.

Trollvika på Tonnes er et utvalgt lokalt viktig område

Det kan gis tilskudd til kulturlandskapstiltak som bidrar til at kulturhistoriske og estetiske verdier, biologisk mangfold og tilgjengelighet opprettholdes. Eksempler på dette er beiteprosjekter langs ferdeslsårer, rydding av kratt, og aktiv bruk av slåtteenger. Tiltak langs kystriksveien kan prioriteres høyere enn andre veier. Tilskudd inntil 70 %

Gjengroing er en av de største utfordringene i Lurøy. Tidligere ble det meste av tilgjengelig dyrka- og beiteareal aktivt brukt. Antall aktive gårdsbruk er halvert på 30 år.
Derfor er mye av det som var åpent landskap i Lurøy preget av gjengroing.
Kommunens strategi for å hindre gjengroing er å innvilge tilskudd til rydding av skog/kratt i områder som kan brukes aktivt til beite. Tilskuddet gis etter kostnadsoverlag, men avgrenset til et øvre beløp pr. dekar.
Dersom det er nødvendig med gjerde for å øke beitetrykket kan det også gis støtte til gjerde med en øvre sats pr meter gjerde.
For å oppnå øvre sats må gjerdepålene være impregnerte. Ved strømgjerde skal det benyttes minimum 2 ståltråder for å oppnå maksimal sats.
Maksimalt areal det gis tilskudd til å rydde er maksimalt 20 dekar pr. søknad. Det kan fremmes ny søknad på ytterligere areal senere.
Det er et krav om beiting i 10 år etter at tilskuddet er innvilget. På leid areal må det legges fram en skriftlig avtale på min. 10 år.

Tilgjengelighet og friluftsverdier

Det nasjonale mål er å ivareta jordbrukslandskap og – områder som gjøres/holdes tilgjengelig for allmennheten og for opplevelser og friluftsaktiviteter gjennom stier og andre tilretteleggingstiltak.

Landbruksarealene utgjør en stor del av kommunenes arealer. Allemannsretten legger til rette for at hele samfunnet kan ta del i disse fellesgodene. Skogen, utmarksbeitearealene, veiene og stiene i kulturlandskapet er viktige for ferdsel og friluftsliv. Flere aktører i landbruket har utvidet sin virksomhet til også å gjelde organisert friluftsliv. I mange jordbruksområder er det imidlertid lite tilrettelagt med sammenhengende sti og veinett. Innmarksområdene har også stor betydning for aktiviteter om vinteren. Det er ønskelig å legge til rette for økt tilgjengelighet i jordbruksområder, for å sikre allmennhetens behov for rekreasjonsarealer. Dersom parkering skaper problem for jordbruket bør det planlegges hvordan dette kan løses.

Rydding av turstier kan innvilges tilskudd dersom dette er en del av opplevelseskvalitetene i kulturlandskapet. Det gis maksimalt tilskudd der det ryddes en trase som er minst 2 meter brei. Der det ikke er naturlig eller ønskelig med så brei trase halveres tilskuddet. Andre terrenginngrep enn krattrydding må vurderes spesielt i hver enkelt sak og skal ha en strengere vurdering.
Der gjerdet krysser naturlige turstier skal det tilrettelegges med egnede porter/åpninger.
Ekstrakostnader med slik tilrettelegging kan også støttes inntil en øvre sats bestemt av kommunen. I forbindelse med stirydding bør det også settes krav om infoskilt.

Maksimale satser:
Nettinggjerde med impregnerte stolper: kr. 80,-/ meter
Strømgjerde med min. 2 ståltråder og imp. Stolper: kr. 25/meter
Tilrettelegging for ferdsel pr. port/åpning el. Lign. Kr.1500,-/stk
Rydding av skog og kratt til beitebruk inntil kr. 1500,-/dekar (krattet skal da være fjernet el i hauger)
Rydding av brukte turstier maksimalsats ved 2 meters bredde kr. 300,- /100 meter
Mindre retningsskilt støttes med inntil kr 500 pr skilt
Større skilt, skilttavler m.v kan støttes med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag

Gammel ferdselsvei som beites.

Gammel ferdselsvei som er i ferd med å gro igjen.

Kjærlighetsstien på Sanna, Træna

Kjærlighetskilda på Sanna, Træna

Rundballer og estetikk

I kommunen er det rundballer som dominerer grovfortilgangen. Rundballene ligger dessverre lagret på en slik måte at det oppleves negativt. Dette kan være på grunn av skjemmende plassering, avrenning til vassdrag eller luktproblemer for naboer. Lagring i nær omkrets av gravhauger kan være ulovlig i h.h.t. kulturminneloven. Dessuten er det både estetisk uheldig og skadelig for gravhaugene. Aktuelle tiltak kan være planering av områder som er skjermet for innsyn og ligger slik til at det ikke gjør skade eller forurenser. Tiltak for å samle opp eventuelle avrenning. Søknadene må inneholde konkrete opplysninger om plassering m.v.
Det er ikke mottak av brukt rundballeplast i kommunen. All plast må pr. i dag fraktes til Mo i Rana (100 km) uten at bøndene får dekket denne transporten.

Maksimale satser: Kr. 20.000,-/tiltak

Kulturminner og kulturmiljøer

Det nasjonale mål er å ivareta kulturhistorisk verdifulle enkeltelementer og miljøer som formidler kunnskaps- og opplevelsesverdier knyttet til regional og lokal agrarhistorie. Målet omfatter fredede/verneverdige kulturminner og arealene omkring disse, eksempelvis steingjerder, potetkjellere og gamle bygninger.

Det er et nasjonalt mål at viktige fredete og fredningsverdige kulturminner skal være sikret og satt i stand innen 2020. Nordland har siden 2006 hatt årlige miljøtilskudd til vegetasjonsskjøtsel av fredete kulturminner. Tilskuddet er målrettet og forvaltningseffektivt virkemiddel. I tillegg er det tilskudd til skjøtsel av kulturlandskapselement (steingjerder).

Registrering av kulturminner og ivaretakelse av lokalhistorie er viktig av hensyn til kommende generasjoner. Mange kulturminner er ukjente for grunneier og de kan bli ødelagt hvis man ikke vet om dem. Selv om det er kjent at Lurøy har hatt reindrift og samisk bosetting har det vært lite fokus på samiske kulturminner inntil det ble gjort noen del systematiske registreringer i kommunen 2009. Samiske kulturminner ligger gjerne litt utenfor jordbruksområdene og er vanskelige å oppdage.

Gravhaug som er lite synlig pga. gjengroing

Flott Jordkjeller med murt steintak (heller på høykant)

En stor del av både automatisk fredede kulturminner, vedtaksfredede kulturminner og andre kulturminner og kulturmiljøer finnes på landbrukseiendommer. Landbruksnæringa, eiere av landbrukseiendom og landbruksforvaltninga gjør en stor innsats for å ta vare på denne kulturarven. Dagens registre over kulturminner i landbruksområder er mangelfulle, med hensyn til kvalitet og dekningsgrad. Jordbruket er i en kontinuerlig endring på grunn av teknologisk og økonomisk utvikling. En av utfordringene fremover er de store nye driftsbygninger i jordbruket som krever ekstra omtanke for at de skal passe inn i eksisterende kulturmiljø og kulturlandskap. Samtidig mister mange gamle bygninger sin funksjon og det er en utfordring å skape ny bruk i disse, slik at de kan ivaretas og gi en fornuftig avkastning.

På øyene ser vi ofte spor etter torvtaking på berg, mens det på innlandet ofte ser slik ut og gjerne med en vanndam

Heller som ble brukt til lagring av høy. - Sanna i Træna

I Lurøy og Træna er det mange spor etter menneskelig aktivitet opp gjennom tidene. Gravhauger, fangstgroper, steingjerder, gamle tufter og andre spor etter våre tidligste innbyggere. Det er også mange spor og navnsetting etter lang tids reindrift i området.
Sommerfjøs, eldhus, potetkjellere, naust, kaier, torvsjåer, og lignende som tidligere var en naturlig del av landbruksdrifta er også viktig å bevare.
Det er viktig at kulturminnene tas vare på som kilde til kunnskap, grunnlag for opplevelse og som bruksresurs. Et problem er forfall og gjengroing. Kulturminner som ikke er synlig mister sin verdi som element og «forteller» i landskapet.
Lurøy og Træna kommune sin strategi for å bevare kulturminner og kulturmiljøer er å innvilge midler til skjøtsel, synliggjøring og restaurering. Tilskudd til slike tiltak bør være i samråd med kulturminnemyndighetene. Tilskudd inntil 70 %

Kommunale satsingsområder – Artene (Biologisk mangfold)

Det nasjonale mål er å ivareta avgrensede landskap og areal som representerer utsatte leveområder for naturlig plante- og dyreliv, sjeldne natur-/kulturmarkstyper som kystlynghei og særskilte naturkvaliteter. Bevaring av småbiotoper og enkeltelementer som styvingstrær. Bevaring av genressurser som sjeldne husdyrraser.

Nasjonale virkemidler er det generelle tilskuddet til bevaringsverdige storfe/småfe. I tillegg er det tilskudd til trua naturtyper som kystlynghei.

Det er/var et nasjonalt mål å stanse tap av biologisk mangfold i 2010. Det gis derfor tilskudd til skjøtsel av særlig verdifullt kulturlandskap gjennom de regionale miljøtilskuddene i Nordland, samt at det gis tilskudd til truede arter gjennom egen tilskuddsordning.

Lurøy og Træna har mye kystlandskap med forholdsvis mye kystlynghei. Det er laget forvaltningsplaner for mange av disse. Se oversikt lenger bak.

Dyrøya har et rikt biologisk mangfold

Bakkesøte er en indikatorplante for biologisk mangfold

Kommunen har kartlagt forekomster av fremmede skadelige planter i kommunen, med spesiell vekt på parkslirekne og kjempespringfrø. Denne oversikten kan danne grunnlag for søknader om støtte til fjerning av disse artene.
Det kan gis tilskudd til områder som har et rikt biomangfold.. Biomangfold kan ofte kombineres med beiteprosjekt, men det er avgjørende for biomangfoldet at det ikke tilføres kunstgjødsel, Tilskudd med inntiil 70 %

Kommunale satsingsområder - Vannet

Det nasjonale mål er å redusere erosjon og tap av næringsstoffer til vann. Målet omfatter særlig utsatte vassdrag og andre prioriterte områder.

Avrenning av fosfor og nitrogen og erosjon av jordpartikler reduserer vannkvaliteten i vassdragene. Vannforvaltningsforskriften har som hovedmål at alle vannforekomster innen henholdsvis 2015 og 2021 skal oppnå "god tilstand" både med hensyn til forurensing og naturmangfold. Selv om de jordbrukspåvirkede vassdrag har brukbar tilstand, er det behov for videre tiltak for å redusere næringssaltbelastningen fra jordbruket.
Regionalt i Nordland er dette et forholdsvis lite problem. Det kan imidlertid være lokale områder som er mer utsatt for overgjødsling. Gjennom det nye vannrammedirektivet vil vann og vassdrag bli bedre kartlagt og vannforekomster med forurensing fra jordbruket vil avdekkes. Gjennom RMP i Nordland gis det tilskudd til drift og vedlikehold av fangdammer, samt vedlikehold av vegetasjonssoner.

I Lurøy og Træna er det største konsentrerte jordbruksområdet i bygda Konsvik. Vassdraget her vil trolig være det som er mest utsatt for overgjødsling.

Tiltak som hindrer forurensing og avrenning til vassdrag

Det kan gis tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å hindre eller redusere forurensning eller risikoen for forurensning fra jordbruket. Tiltak langs forurensa/belasta vassdrag prioriteres. Jfr også vannforskriften og pågående arbeid i vannområdet. Tilskudd gis med inntil 70 %.

Aktuelle tiltak kan være:

- Sikre god lagringskapasitet for husdyrgjødsel
- Bygge tak på gjødselkummer
- Nye spredemetoder
- Etablere mellomlager nært spredeareal som ligger langt unna driftssenter
- Etablere og vedlikeholde små fangdammer

Kommunale satsingsområder - Klimaet:

De nasjonale og regionale føringene innebærer en sterkere prioritering av klimatiltak.
Utfordringene for jordbruket i forhold til klimaendringene handler både om å redusere egne utslipp av klimagasser, samt å forberede seg på de endringene som uansett vil komme.

Reduksjon av klimautslippene fra jordbruket handler blant annet om:
Prioritere produkter og produksjoner med lav klimabelastning knyttet til framstilling, transport og forbruk.
Reduksjon av klimautslipp knyttet til transport, både på gårdsbruket og i forbindelse med transport av formidler, råvarer og ferdige produkter.
Rett håndtering av husdyrgjødsel
Bedre utnyttelse av utmarksbeiter og lokalt dyrket for, slik at bruk av importert kraftfor kan reduseres.

Prioriterte tiltak knyttet til Klimaet
Tiltak for å sikre mindre avrenning, se tiltak knyttet til «Vannet»
Tilrettelegging for bedre beitebruk

Kommunale satsingsområder - Gårdens ressurser:

Vern av matjorda og beiteressursene er grunnlaget for økt produksjon av rein mat med minst mulig miljøavtrykk.
Den globale befolkningsøkningen, utarming av matjord, klimaendringene, og behovet for økt matvaresikkerhet gjør at jordbruket vil kunne få en langt større verdsetting i framtida.
Jordbruket er også viktig av hensyn til å ivareta verdiene i kulturlandskapet, sikre bosettingen i bygdene og utviklingen av de opplevelsesbaserte næringene.

SMIL-midlene kan brukes til å restaurere kulturminner og gammel kulturmark. Disse ressursene kan så brukes som grunnlag for å styrke den eksisterende drifta på gården, eller bidra til ny næringsutvikling.

Oversikt over kystlynghei med utarbeidet skjøtselsplaner

Gnr	Bnr	Sted	År	Planutarbeider
6	1,2,7,8,9 og 10	Risvær, Buøya vestre og Buøya østre	2012	NLR-Helgeland v/Marit Dyrhaug
7	2,3,6,7,19 og 20	Dyrøya, Buøya, Grytøya og Sauøya	2012	Bioforsk/NLR Helgeland v/ M. Kvalvik, T. Carlsen, M. Dyrhaug og A. Bär
12	1	Spjutøya	2012	Bioforsk v/Maja S.Kvalvik og Anette Bär
12	3 og 9	Nord-Solvær	2012	Bioforsk/NLR Helgeland v/ M. Kvalvik, M. Dyrhaug og A. Bär
13	1	Reløya	2012	Bioforsk/NLR Helgeland v/ M. Kvalvik, T. Carlsen, M. Dyrhaug og A. Bär
14	1 og 2	Kvitvær	2012	NLR-Helgeland v/Marit Dyrhaug
15	1	Sandvær	2016	Miljøfaglig utredning v/Pål Alvereng
19	1	Svinæya	2013	Bioforsk v/Maja Sjöskog Kvalvik
21	2	Røssøya	2015	Nibio v/AAnette Bär og Thomas Holm Carlsen
21	5	Seingsholmen	2012	NLR-Helgeland v/Marit Dyrhaug
23	1,2,3, 16	Sjonøyene	2016	Miljøfaglig utredning v/Pål Alvereng
50	1	St. Haugen og Kleppan	2012	Bioforsk v/Anette Bär og Marit Dyrhaug
51	1,2,4,5,10 og 13	Kveitan og Øyvollen	2016	Miljøfaglig utredning, v/Pål Alvereng
T	Træna	Torvær	2012	Bioforsk v/Anette Bär og Thomas Carlsen
T	Træna	Torvær - Revidert	2019	Nibio v/Thomas Calsen

Sjonøy

Oversikt over registrerte områder definert som lokalt verdifulle

Kommunene i Nordland kan definere 2 % av jordbruksarealet i drift som lokalt verdifullt kulturlandskap som det gis ekstra årlige miljøtilskudd til. Ut fra dette valgte Lurøy kommune i samarbeid med Lurøy bondelag i 2005 ut 170 dekar som lokalt verdifullt areal. Ny gjennomgang med bondelag, saualslag, beitelag og brukere i 2019. Noen av tidligere utvalgte arealene har i ettertid fått høyere status og kommer inn under andre tilskuddsordninger, mens andre områder er tatt ut på grunn av nedlegging av dyrehold og beitebruk.

Oppdatert liste over utvalgte områder som defineres som lokalt viktige.
Lurøy kommune

Stedsbetegnelse	Krets	Areal
Risvær	Sleneset	10
Dyrøy	Sleneset	10
Reløya	Sleneset	10
Sandvær	Onøy/Lurøy	10
Kvitvær	Onøy/Lurøy	10
Dalan	Onøy/Lurøy	10
Stokkvågen	Aldersund	10
v/gamle kirkegård	Aldersund	11
Vatne	Aldersund	10
Aldra	Aldersund	20
Engevolden	Konsvik	17
Furulund	Konsvik	10
Nystuhaugen	Konsvik	5
Trollvika	Tonnes	7
Hestmona	Hestmona	10
Anklakkan	Hestmona	10
Totalt	**Lurøy kommune**	**170**

Træna kommune

Stedsbetegnelse	Krets	Areal
Rundt gammel gravplass	Husøy	10
Totalt	**Træna kommune**	**10**

Områdene «Haugen på Kvarøy», «Seljedalen på Sørnesøy», «arealer på Lovund og Sleneset» er midlertidig tatt ut og vil vurderes tatt inn igjen senere.

Steingjerde rundt gammel gravplass fra først på 1800-tallet (Husøy i Træna)

Kommunale prioriteringer etter type tiltak:

Lurøy og Træna er kommuner med mye vakkert kulturlandskap og mange veldrevne gårder. Mye av landbruksarealene ligger langs vei med stor ferdsel av både kommunens innbyggere og turister. Det nevnes spesielt den nasjonale turistvegen som går gjennom Lurøy kommune. Det er derfor viktig med prioriteringer som tar vare på eller øker estetikken i kulturlandskapet og biomangfoldet. Videre må prioriteringen gjenspeile viktigheten av å hindre gjengroing slik at kystkulturen vises på best mulig måte. Fylkeskommunens fokus på Helgeland som reisemål viser også hvor sentralt dette er. Tiltak som ses i sammenheng med næringsinteresser og verdiskapning og tiltak som bidrar til måloppnåelse for mer enn ett mål vil bli prioritert høyt. Kommunen har fortsatt mange områder og kvaliteter som det bør utarbeides skjøtselsplaner for.

Prioritering av SMIL-tiltak i Lurøy og Træna 2020-2023

Prioritet	Satsingsområder
1	Hindre gjengroing av kulturmark
2	Kulturminner og kulturmiljøer
3	Tiltak som hindrer forurensing og avrenning til vassdrag
4	Rundballer og estetikk
5	Bedre allmenhetens tilgang og opplevelseskvalitet i jordbrukslandskapet
6	Bekjemping av fremmede planter
7	Tiltak knyttet til tun og kulturlandskap, gårdsturisme med fiske, småskalamat og lignende.
1-7	Skjøtselsplaner knyttet til hvert enkelt satsingsområde likestilles med fysiske tiltak innen samme kategori.

Oversikt over utbetalte miljøtilskudd i Lurøy (2013 til 2019).

Træna har ikke hatt søknader siden 2015.

År	Kultur-landskap	Biologisk mangfold	Kultur-miljøer og kultur-minner	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Sum tilskudd	Intern-trekk	Antall søk-nader
2 013	176 820	255 300	267 220	0	35 625	734 965	0	28
2 014	188 243	258 650	176 350	16 000	33 075	672 318	-1 000	24
2 015	159 478	211 600	156 580	0	25 709	553 367	-4 000	18
2 016	218 253	236 700	215 920	14 000	25 051	709 924	0	18
2 017	236 271	339 450	126 200	14 000	39 775	755 696	-4 000	17
2 018	273 382	404 850	107 725	14 000	39 637	839 593	-27 000	19
2 019								

Oversikt innvilga SMIL-midler 1994-2019.

	Innvilga tilskudd	Ubrukte midler
1994-2000	765.540	
2001-2005	400.550	
2006-2010	462.435	
2011	66.000	
2012	182.500	
2013	110.000	
2014	115.000	
2015	80.000	
2016	75.000	
2017	36.880	78.120
2018	118.100	
2019	74.490	5.500

Oversikt innvilga tilskudd til trua naturtyper 2012-2019

(Tilskuddsordning via Fylkesmannen)

	Beite Kystlynghei * Lurøy	**Beite Kystlynghei * Træna**	**Fysiske tiltak kystlynghei ** Lurøy**	**Fysiske tiltak kystlynghei ** Træna**	**Slått Slåttemark *** **
2012	**59.600**	**0**	**0**	**0**	**134.050**
2013	**111.400**	**0**	**0**	**0**	**106.650**
2014	**69.600**	**40000**	**0**	**0**	**88.100**
2015	**85.200**	**29600**	**25.000**	**20.000**	**86.100**
2016	**54.600**	**14800**	**50.000**	**0**	**86.475**
2017	**93.400**	**14800**	**110.000**	**0**	**86.475**
2018	**93.600**	**14800**	**95.000**	**0**	**94.730**
2019	**78.800**	**14800**	**45.000**	**0**	**94.730**

*** Tilskuddet gis pr voksen sau som beiter minst 6 mnd.**

**** Tiltak som lyngsviing, Sitkagran, skog og krattrydding m.v.**

***** Manuell slått, høyberging for å bevare mangfoldet.**

NÆRINGS – OG MILJØTILSKUDD I SKOGBRUKET (NMSK)

Beskrivelse av skogbruket i Lurøy kommune

Lurøy kommune er en typisk skogsreisingskommune. Mange eiendommer i kommunen er små og eiendommene har mange (utenbygds) eiere. Som i så mange andre skogreisingskommuner er det også i Lurøy kommune problemer med å komme à jour med ungskogpleie og tynning. Felles for de fleste områder med skog er stor gjenvoksing av kratt og einer. Stier og gamle veger gror igjen og forsvinner. I tillegg skaper granfeltene av sitkagran tette ugjennomtrengelige områder. All skog i kommunen er definert som vernskog.

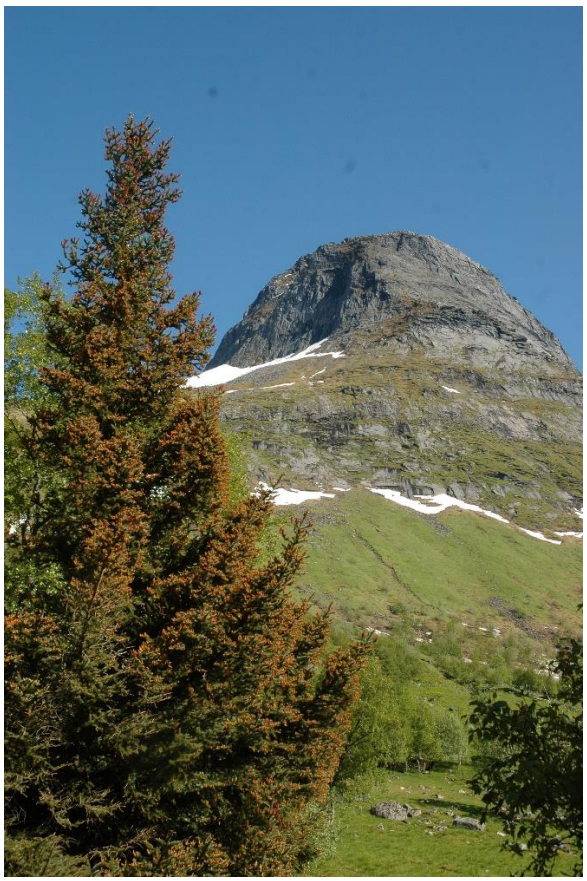

Bildene viser sitkagran med ekstrem blomstring over hele grana – (Foto G.Vatne 2012)

Det er ikke foretatt noen fullstendig bestandsregistrering av skogen i Lurøy kommune. På 1990-tallet ble skogen i området Selnes-Aas (gnr 29-31) og Konsvik (gnr 44-45) taksert, men takseringa var unøyaktig og ufullstendig. Takseringa viste for Selnes-Aas 137 da barskog med en kubikkmasse på 1249,5 og 628,9 da lauvskog med en kubikkmasse på 1080,4 m3. For Konsvik var tallene 38,8 dekar barskog med 500,6 m3 og 244 da lauvskog med 449,4 m3. I 2000 ble det foretatt en ressursanalyse gjennom kartvurdering og faglig skjønn Det totalt produktive skogsareal i kommunen ble da anslått til 18.000 da, der opp mot 8.000 da ble anslått som økonomisk drivverdig. Av dette utgjorde barskog 5200 dekar med en kubikkmasse på 5000 m^3 med en årlig tilvekst på 500 m^3. Mye av arealet var imidlertid bare i hogstklasse II som det ikke ble beregnet kubikkmasse for.
I følge AR-5 er det totale skogarealet i Lurøy nå (2019) 66 014 dekar, hvorav 20698 dekar er produktivt. AR-5 skiller ikke mellom barskog og lauvskog.

En stor del av barskogen i Lurøy er plantet i bratt og vanskelig terreng, samt avsides. Med dagens maskiner og driftsmåter er det ikke lønnsomt eller aktuelt å ta ut denne i nærmeste framtid.

Oversikt over antall planter som er plantet etter 1994.

År	Sitka	Lutz	Gran	Furu	Bartre-udefinert
1994	2000	3150			2000
1995	1700	2000	2100	2000	2050
1996	2000		900		1000
1997					1000
1998	7000	1000	5500	500	1500
1999	500	7000		700	1500
2000	2000	600		500	6700
2001		500			
2002	1100	2500			
2018			4000		

Som en ser av tabellen er det meste som ble plantet i tidsrommet 1994-2002 Sitka og Lutzgran.
Lutzgrana er en naturlig krysning mellom sitkagran og kvitgran som begge er Nord-Amerikanske treslag.

Lurøy kommune er som nevnt en skogreisningskommune hvor mesteparten av grana ble plantet i siste halvdel av 1900-tallet. Det er først nå at større arealer er blitt hogstmodne. Inntil 2017 ble det bare tatt ut mindre mengder til lokale gårdssager. I 2017-2018 tok Allskog ut 3453 m^3 i området Selnes-Aldersund.

Oversikt over uttaket i området Selnes-Aldersund 2017-2018.

	Antall m3	Verdi i kr	Snittbetaling pr m3
Sams Sagtømmer-gran	1 288	397 501	309
Massevirke gran	2 018	431 790	214
Massevirke lauv	25	4 473	179
Annet sagtømmer-gran	89	10 942	123
Vrak - gran	33	0	0
Totalt	3 453	844 706	245

Det er et ønske om avvirkning også i Konsvik og på Tonnes, men infrastrukturen er ikke god nok. Blant annet har Fylkesveien mellom Eidhaugen og Tonnes flaskehalser som gjør at tømmerbil ikke kan kjøre der.

Mye av skogen er vanskelig tilgjengelig. Det er store behov for rydding i plantefelt, avstandsregulering av yngre bjørk (kratt) og avstandsregulering av yngre plantefelt. Med manglende skogskjøtsel blir kvaliteten på skogen forringet og fremtidsskogen vil bli dårligere og gi mindre økonomisk utbytte. Bedre skjøtsel av skogen bidrar til økt biologisk mangfold.

Kystriksveien går gjennom en stor del av kommunen. Landskapet som Kystriksveien går gjennom er preget av tett bjørkeskog og noe granskog. Skogen gjør at utsikten til havet er delvis borte. Dermed blir det visuelle inntrykket av Helgelandkysten klart dårligere.

Veibygging

Det kan gis tilskudd til bygging av nye eller ombygging av eksisterende skogsveier når dette bidrar til helhetsløsninger som gir grunnlag for utnyttelse av skog- og utmarksressursene.
Fra og med 2020 har kommunene også ansvaret for tilskudd til skogsveger.
Fylkesmannen oppretter imidlertid en «veibank» der kommunene må legge inn alle veiprosjekt som med stor sannsynlighet blir bygget.

Hvilken informasjon skal inn i veibanken?

1. Kontaktperson – veibankprosjektet skal knyttes til en aktiv skogfondskonto
2. Prosjektnavn
3. Oppstartsår – forventet oppstartsår
4. Veiens dekningsområde – hentes fra kartfesting
5. Hogstmoden skog innenfor veiens dekningsområde i kubikkmeter
6. Produktivt skogareal i veiens dekningsområde
7. Antall interessenter
8. Skogandel i prosjektet
9. Type tiltak – Nybygging, ombygging, punkturbedring
10. Kartfesting av veiobjekter
11. Veiklasse
12. Veilengde – fra kartfesting eller byggesøknad
13. Kostnad – genereres automatisk dersom det ikke foreligger en byggesøknad. Beregningen gjøres basert på standard, fylkesvise kostnader som kan justeres av Fylkesmannen. Beregningen kan ved behov overskrives for hvert enkelt tiltak.
14. Tilskuddssats

Oversikt over utbetalte tilskudd til skogsveger etter 1995

Sted	Veinavn	Meter	År	Tilskudd kr.
Aldersund	Bjønnhulvegen	300	2003	9 900
Aldersund	Dyrskarvegen	1000	2000	26 670
Aldersund	Åsheimvegen	600	2010	45 000
Aldra	Endregrevegen	150	2003	17 100
Bogen	Bogamarkvegen	800	2001	18 024
Konsvik	Røvervegen	1300	1996-1998	19 364
Konsvik	Salenvegen	1450	2004	32 190
Konsvik	Skolevegen	1300	1997-1998	18 704
Kvina	Bulivegen	150	1999	4 443
Onøy	Prestlivegen	950	1995	13 215
Onøy	Risåsvegen	650	1995	11 987
Onøy	Skutvoldvegen	550	2003	11 393
Tonnes	Baklivegen	2000	1994-1997	19 462

Skogkultur

I områder der det drives skogbruk kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv, planting og kulturminner. Kommunen ønsker å legge til rette for friluftsliv og naturopplevelser i utmark. Tilgjengeligheten til utmark er viktige for å kunne stelle skogen og få et variert skogsbilde. Også på hogstflatene er det behov for etterarbeid, som for eksempel planting etter snauhogst av områder. Ved planting etter hogst må det tas hensyn til terrenget slik at det ikke plantes for tett inntil stier og vassdrag

Sitkagrana sprer seg ukontrollert i kommunen, som her på fulldyrka jord som bare beites. (Foto: G.Vatne 2019)

Oversikt over utbetalte tilskudd til skogkultur i kr.

	Planting			Mekanisk arbeid		Tynning
År	Statstilskudd	Kom.tilskudd	NMSK	Statstilskudd	Kom.tilskudd	Statstilskudd
1994	14 662	2 931				
1995	22 012	4 396				
1996	8 592	1 839		7 742	1 659	
1997	2 484	531		1 120	240	
1998	60 064	12 860		14 418	3 088	
1999	26 890	5 756				
2000	33 789	4 388		14 301	0	6 300
2001	1 837					
2002	11 867					
2018			11 980			

NMSK (Næring og miljøtilskudd i skogbruket) ble innført i 2004. Som det går fram av tabellen over har det ikke vært utbetalt tilskudd i perioden 2004-2017.

Andre tiltak

Tilskudd til drift med taubane, hest og lignende til uttak av skog i vanskelig terreng.

Det kan gis tilskudd til utdrift av skogsvirke som skal brukes til energiproduksjon. Med skogsvirke menes heltrevirke og hogstavfall, herunder GROT (**gr**ener **o**g **t**opper), samt rundtømmer fra førstegangstynning, lauvskoghogst, ungskogpleie eller kulturlandskapspleie, samt uttak av hogstavfall. Rydding i kulturlandskap kan omfatte rydding av kanter tilhørende landbrukseiendommer, og etterarbeid/rydding etter skogsdrift.
Tilskuddsordningen dekker ikke utdrift av skogsvirke til vedproduksjon.

Det kan også gis tilskudd til andre tiltak og prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket gjennom å øke aktiviteten og resursutnyttelsen i og fra skogen.

Kommunale prioriteringer 2020-2023**:**

Målsetting for bruken av NMSK-midlene i Lurøy.

Bruken av NMSK-midlene skal bidra til å øke verdiskapningen av skogressursene i kommunen, og samtidig løse utfordringer i forhold til allmenhet, friluftsliv, biologisk mangfold, kulturminner, landskap, klima og miljø.

Veibygging.

Det kan gis tilskudd til veg som fremmer utnyttelsen av skog- og utmarksressursene

- Bilveg kan støttes med inntil 50 % av godkjente kostnader ved enkelttiltak og inntil 70 % av godkjente kostnader ved fellestiltak
- Traktorveg kan støttes med inntil 50 % av godkjente kostnader ved enkelttiltak og inntil 70 % av godkjente kostnader ved fellestiltak

Skogkultur

- Rydding av skog/kratt som hindrer utsyn fra veger med inntil 75 % av godkjente kostnader
- Kvisting og rydding av skog som muliggjør andre bruksområder (estetikk, friluftsliv, biologisk mangfold, beitebruk) i områder som ikke egner seg for framtidig hogst. Tilskudd inntil 75 % av godkjente kostnader
- Skjermhogst inntil Kr. 250 pr. dekar
- Ungskogpleie med inntil 75 % av godkjente faktiske kostnader, eller maks kr 550,- pr. dekar
- Tynning med inntil kr 400,- pr. dekar
- Forynging av skogen ved tilplanting av hogstfelt inntil 75 % av godkjente kostnader
- Andre skjøtselstiltak i forbindelse med kultur- og miljøverdier inntil 75 % av godkjente kostnader

Andre tiltak:

Andre tiltak og prosjekter som bidrar til å øke aktiviter og ressursutnyttelser i tilknytning til skogen vurderes fortløpende og kan gis tilskudd inntil 75 % av godkjent kostnad.

Søknader som går over flere satsningsområder vil bli prioritert.

NMSK - Strategien er utformet på grunnlag av ”Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket”

I § 1. Formål, heter det:
Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder et tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer (§ 2. Virkeområde).